

A KERESZTÉNY NEVELŐ: A HIT TANÚJA

*Hatásos a prédikáció, amikor a tettek szólnak belőle.
Sajnos gazdagok vagyunk szavainkban, üresek tettekben.
Így átkozottak vagyunk az Úr szemében, aki megátkozta a fügefát,
mert nem talált rajta gyümölcsöt, csak leveleket.*
(Páduai Szent Antal)

1. A MÚLT ÖRÖKSÉGEI A NEVELÉSBEN

Szabad-e még manapság keresztény nevelésről beszélni? Talán túl provokatív a kérdés, de egyre-másra halljuk, olvassuk, hogy „hivatalos” helyeken jelentik ki: nincs szükség ma a keresztény értékekre hivatkozni. Itt, Európa közepén, hazánkban is a média hallatlan intenzitással igyekszik elhitetni az emberekkel, hogy minden a gazda(g)ságtól függ. Ezek meg – a gazdaság és gazdagság – olyanok kezében van, akik édes keveset törődnek a tömegek sorsával. Nem szeretnék gazdaságpolitikai kérdésekbe keveredni. Az ideológusok egy csapata nem csupán a keresztény múltat, hanem egyáltalán a történelemszemléletet akarják kiiktatni az európai ember gondolkodásából! Csupán a magyar közelmúlt társadalmi alakulására szeretnék utalni. Amikor a második világháború után – hogy milyen eszközökkel, azt most nem tárgyalom – olyan hatalom vette át az irányítást, amely hamar hozzálátott a vallási élet elfojtásához. Az intézményrendszert tűzzel-vassal rombolták, rengeteg ember életét kioltották, vagy megnyomorították.

A kommunista hatalom – ha akarta, ha nem – kénytelen volt a múltban nevelkedett embereket igénybe venni. Bár a szellemi és gazdasági vezetésbe kerülőktől egyre erőszakosabban megkövetelték a párttagságot, hitük megtagadását (legalábbis gyakorlását), de az a társadalom még lelke mélyén hordozta magában a keresztény értékrendet, vagy legalább azt az érzéket, belső hajlamot, amelyet – tudatosan-tudattalanul magukba szívtak a családban, iskolai nevelésük során. A háborúból hazakerülőket a *remény* hozta haza. Ma a reménytelenség, a végső kétségbeesés viszi oda az embereket! Az újjáépítés hatalmas vágyát nem a szocialista erkölcs szította fel, hanem az az egészséges világnézet, önértékelés, amelyet az evangéliumból merítettek őseik, s még bennük is egészségesen élt. Hosszú évtizedeken át élt a szabadság keresztény jelentése az emberek millióiban hazánkban is. Ez tartotta életben az embereket azokban az évtizedekben, amikor mindenüktől megfosztották a parasztságot, kizsigerelték a gyári munkásokat és megalázták az értelmiséget. Nem az ideológiai kampány ártott legnagyobbat, hanem az a milió, amelyet a hatalom teremtett. Ilyen volt a munkamorál tönkretétele:

látszat szervezetek, látszat-termelés, meghamisított eredmények.¹ Egy hatalom bukása, a rendszerváltás soha nem hozza magával az emberek gondolkodásmódjának megváltozását. Egy gazdasági-politikai rend könnyen megbukik, de az azt éltető, vagy abból élősködő mentalitás tovább küzd a fennmaradásért! Mélyen beivódott a társadalom minden tagjának lelkébe az erőszak, a könnyűszerrel való gazdagodás vágya éppúgy, mint ez egyenlőségről kialakított „egyenlőségsdi” naiv illúziója. Ezek a torzítások keresztények gondolkodásmódjában éppúgy megjelentek, mint akik ateistának vallják. A felszínesség, a materialista világnézet biztos talaja. Olyan „alternatívák” fogalmazódtak meg, mint demokrácia vagy hierarchia. „Lelkiebben” fogalmazva: hierarchikus vagy karizmatikus legyen-e az egyház? A lényeg felismerése nem ismer határokat, amikor a felszínesség tetszetős köntösben (vagy éppen anélkül) árulva magát a „modern” jelzőt is magára akasztja. Ennek volt köszönhető, hogy a dolgok mély értelmét, a „proletárdiktatúra” iszonyatos realitását nem ismerő nyugati világ egekig magasztalta éppen a kommunista világnézetet. Az erőszakolt ateizmus int egy veszedelmes nukleáris robbantás: utóhatásában hihetetlenül hosszan, kiszámíthatatlan alattomosággal bomlasztja az emberi önfelfogást. A tetszetős szavakra – minden korban – újra és újra rátapadnak a reményt vesztett emberek. Így lesz egy örült, tömeggyilkos és népeket irtó eszményképpé (lásd: Nagy Sándor), vagy milliókat halálba hajszoló diktatúra ideállá.

Az Isten mellőzése, Krisztus kiiktatása a történelemből minden korban – közvetlenül, vagy közvetetten munkálva – azoknak a mesterkedése, akik szeretnék megkaparintani az Embert, hogy *kimossák belőle* Istent. Mintha a vallás az ember részszégsége lenne, amelyből az ateizmus agymosó-kúráján átesve majd kijózanodik.

Jean-Marie Lustiger, Párizs érseke már évtizedekkel ezelőtt nem csupán figyelmeztetett erre a törekvésre, hanem egész pasztorális tevékenysége erre irányult.² „Jean-Marie Lustiger írásban és élőszóban fordult a katolikusokhoz, akárcsak a nem katolikusokhoz. Ez a nagy gondolkodó, aki tökéletesen kiismerte magát és otthonosan mozgott korunk irodalmában, művészetében, politika- és társadalomelméleteiben, egyúttal szigorú kritikusa volt a felvilágosodás örökségének. Szembeszállva az Ész egykori és mai szájhőseivel, rá tudott mutatni azoknak a racionalizmusoknak a halálos

---

1 Ebben is a szovjet minta jutott érvényre, amelynek tragikus hozadékára a Szovjetunió Kommunista Pártja (SZKP) XX. kongresszusán már megkongatták a vészharangot. Éppen az ifjúság kommunista nevelésével, összefogásával megbízott Komszomol szervezetét érte a bírálat. Örökletes *dogmák*, amelyek tovább élnek: „1. a Komszomol fejlődésének konfliktusmentessége. 2. A Komszomol, mint a szovjet ifjúság élcsapata szerepének állandó, szinte automatikus fokozódásáról való meggyőződés. Ezt a fokozódást állandóan felfelé ívelőnek tartották, akadályok és hanyatlások nélkül.” Sevelev, Alekszej: *A szovjet Komszomol*, Novosztyi Sajtóügynökség Kiadója, Moszkva, 1988, 44.

2 *Aaron Jean-Marie Lustiger* (1926–2007) bíboros, Párizs érseke (1981–2005). Biborossá kreálták 1983-ban. Életét ő maga foglalta össze leendő sírfelirata számára: „Zsidónak születtem... Szüleimtől atyai nagyapám nevét, az Áron nevet kaptam. A hit és a keresztség által kereszténnyé válva is zsidó maradtam, akár az apostolok. Védőszentjeim Áron főpap, Szent János apostol és a kegyelemmel teljes Szűz Mária. Miután II. János Pál pápa Őszentsége kinevezett Párizs 37. érsekévé, beiktatásomra ebben a katedrálisban került sor 1981. február 27-én, és ezután mindvégig itt végeztem a szolgálatomat. Imádkoztatok érttem, kik erre jártok”.

és romboló következményeire, amelyek azt hitték magukról, hogy megszabadulhatnak az isteni Logosztól, minden valódi racionalitás archetípusától és forrásától. Az emberi jogok fáradhatatlan harcosaként, a laikus köztársaság lojális és tisztelettudó polgáraként szüntelenül emlékeztetett arra, hogy az önmagára hagyott emberiség útja csakis katasztrófához vezethet, olyan katasztrófához, amelyről a náci és a kommunista totalitárius rendszerek borzalmi rettenetes példákkal szolgáltak.”³

Az emberek önmagukról való felfogása és ennek következtében a neveléssel kapcsolatos *mentalitás* iszonyatos erőszakot szenvedett. Nem csupán a nevelőkre és intézményekre erőszakolt programok által, hanem azzal, hogy az erőszak, a reménytelenség, materialista emberfelfogás (materialista pszichológia!) a családokat éppúgy áthatotta, mint a pedagógusképzést és a nevelők jelentős részét. A *gondolkodásban való megújulás* a keresztény pedagógusoknak is alapvető feladata: abban a társadalomban nőttünk fel, amelyben sejtjeinkbe tapadt a diktatúra. Nem a szavainknak, jelvényeinknek kell csupán megváltozni, hanem meggyőződésünk legmélyebb mozgatóinak kell átalakulni.

Közömbössé tették az embereket, vagy lassan beitták a lelkekbe, hogy értelmetlen, haszontalan tevékenységgel is lehet élni. Az állam azért van, hogy fizessen, eltartsa. Az ideológiai törekvés célja volt, hogy a jóllakottság szintjére alacsonyítsa az emberi boldogság tudatát. A keresztény nevelés betiltása, a vallás lejáratása minden fórumon lassan kioltotta az emberekből az *igényt*: a teljesebb emberségért küzdeni kell, a közösséghez lemondás útján jutunk.

Az ateista-materialista világnézet – keleten és nyugaton (más színnel pingálva – ugyanarra törekedett és törekszik: kimosni az emberből az isteni reményt! „Szemeiteket a banki jelentésekre emeljétek!” Naivitás lenne, hogy akár nálunk, akár a világon máshol egykettőre megoldható az emberi válság. Nem gazdasági válság, hanem az ember válsága. Döbbenetes, hogy Európa egyes urai milyen kíméletlen támadást intéznek éppen a kereszténység ellen: Le a kereszteltekkel a közintézményekből! Nem kell Isten neve a hivatalos megnyilvánulásokon! Mindez sajnálatos pótcselekvés, ha nem kifejezett tudatos félrevezetés, hazugság: szabadok lesztek, ha Istentől megszabadultok. Ehhez vezető út: elfelejteni a történelmeteket, az abban benneteket megtartó krisztusi hitet! Ez volt a kommunista totalitárius rezsimek bukásának oka is. Hiába működött elképesztő szervezetséggel minden apparátusa, erőszakszervezete, spicli-rendszere.

Hogy ez mennyire igaz, álljon előttünk a következő példa. Az 1970-es években Dr. Udvardy József szeged-csanádi püspököt rendre szorongatták a belügyesek. A püspök, kiváló teológus és történész, egy ideig csendes hallgatta az újra és újra nekirontó mocskolódásokat. Végül és egy alkalommal, megelégedve zaklatói üres hőzöngését, fenyegetőzését, csak ennyit mondott: „Maguknak az a bajuk, hogy nem tanultak történelmet, ezért nem értenek meg semmit! Az önök kezébe könyvet kellett volna adni puska helyett.

---

3 Vető Miklós: Lustiger bíboros emlékezete. Vigilia. 2007.10. sz. <http://www.vigilia.hu/regihonlap/archiv.html> [2012.03.05.]

Mivel puskával akarnak országot építeni, ezért megbuknak!⁴ Milyen igaza volt! Egy rendszer bukása azonban nem jelenti, hogy a gondolkodásmód is megbukott.

2. GONDOLKODÁS ÉS NEM GONDOSKODÁS!

A totalitárius felfogás nem tud atya lenni, ezért atyáskodik. Mindent megold – legálábbis ezt gondolja – az ember helyett... Nem kell mást tenned, csak megnyomsz egy gombot és rendelsz, fogyasztasz. Csak ne gondolkodj, hanem cselekedd, amit sugallunk!

Miért van az, hogy olyan emberek képtelenek élni, akik szépek, egészségesek, intelligensek, gazdagok? Minden „vagyonuk” ellenére üresek, fáradtak, depressziósak. Mert nincsenek létüknek, létezésüknek tudatában. Nem a testünk vagy az eszünk miatt jutunk valaminek a tudatára, hanem az értelem következtében, amit mi adunk a testnek, az észnek, amely érezteti velünk, hogy élünk, és hogy ennek tudatában vagyunk.

Mi a célja mindannak, ami szépség, gyönyörűség, gazadagság, ha nem tudunk értelmet, egy mélyebb jelentést adni neki, amely tudatossá tesz bennünket önmagunkkal, az életünkkel szemben? Ha nincs öntudatunk, az maga a halál, nem élünk, hiába szép és egészséges a testünk. Az öntudat túllép azon, hogy milyen a testünk, túl a gazdagságon vagy a hatalmon, amivel rendelkezhetünk. Értelmet kell adnunk magunknak és mindennek, ami körülvesz bennünket.⁵

Szemben az erőszakolt kollektívizmussal, a materialista korlátoltsággal: az ember nem a világ fejlődésében kialakult szükségállapot. Az ember: személyes meghívás.

Az embernek nem az a természetes állapota, hogy folyton haladjon – írja B. Pascal –, megvannak a maga előrelépései és visszakoázásai. (...) Az ember minden méltósága a gondolkodásban rejlik.⁶

Ha a világban sötétség uralkodik, a nevelő feladata lámpát gyújtani. A nevelés elsődleges feladata, hogy a gyermek tanuljon meg önállóan gondolkodni, ítéleteket alkotni. A gondolkodás kialakulásában alapvető szerepe van a családnak, pontosabban annak az emberképnek, amelyet a gyermek itt tapasztal léte első pillanatától. Szakkifejezéssel élve: az elsődleges szocializációja során. Végzetes következménnyel járt minden olyan elképzelés, amely a családot ki akarta zárni a nevelésből és kizárólagosan valami osztársadalmi „funkcióban” próbált eljárni. Bizonyos nevelési irányzatok mögött azonban ma is megjelenik ez az igyekezet: a személytelenedés, az egyértelmű értékrend vállalása nélküli („semleges”) emberkép.

4 Udvardy József (1911–2000) a magyar püspöki konferenciának kiemelkedő egyénisége volt. Egyháztörténész és római végzettségű kalocsai teológiatanár volt fiatalabb korában. Meg nem alkuvó főpásztor lett a csanádi egyházmegyének 1969-től 1987-ig. A fenti történetet maga Udvardy püspök mesélte el, visszaemlékezve a személye elleni támadásokra.

5 Vö. Albisetti, Valerio: Hogyan legyünk boldogok. Pszichoterápia mindenkinek. Agapé Szeged, 17–18.

6 Pascal, Blaise: Gondolatok. Szeged 1996. 354. 365.

3. ELSŐ NEVELŐ: A CSALÁD

Az első nevelők a szülők. Az iskola csak arra a hozott alapra építhet, amelyet a család rakott le a gyermek első éveiben. Nem a felelősség áthárításáról van szó, hanem a lélektani vizsgálatok alapjairól: az elsődleges szocializáció mély, szinte kitörölhetetlen nyomokat hagy a gyermekben. Az intézményes nevelési közegbe kerülve (óvodai, majd iskolai) ez az alap segít, vagy éppen súlyos konfliktusok forrása a másodlagos szocializációs folyamatokban. Még inkább súlyosbodik a helyzet, ha az otthoni értékrend szöges ellentétben áll az iskoláéval. Sajnálatos példák sorát látjuk, amikor mint két ellenséges tábor áll egymással szemben az otthon és az iskola. Nem arról az ún. kettős nevelésről van szó, amelyen a (családi) vallásos és nem vallásos (iskolai) nevelés konfliktusát értették. Ez primitív leszűkítése a kérdésnek. Sokkal mélyebben ható erőkről van szó: a gyermek otthonról hozza (vagy nem!) az elemei emberi önfelfogás, élet-értékelés érzékét. Az elsődleges szocializáció nem valami külsődleges ideológia, hanem az *élet miéértje*, amelyet a gyermek sokkal inkább a *létezésével* fog fel, mint értelmével. A gyermek belső az emberségbe, s ez értelmi és érzelmi élete kibontakozásával válik saját döntésévé. Ekkor már gazdagodik tapasztalatokkal, mérlegelésekkel, egyéni döntésekkel. ez lesz az *ő élete*, hite, meggyőződése. Ez a meggyőződés azonban csak akkor jön létre, ha folyamatos, megalapozott, van miből táplálkoznia (elfogadva és ellentmondva!).

Az elsődleges szocializáció a családban éppen azt jelenti, hogy ott történik a *biztonság megteremtése*, a személyiségfejlődés érzelmi alapjainak biztosítása (folyamatos testi és társas-érzelmi kontaktus). Ennek hiánya a folytonos nyugtalanság, a nem-elfogadottság érzéséből táplálkozó üldözési képzet.

A családban történik a *beszéd* elsajátítása, tanítása. A legegyszerűbb kapcsolati kifejezések segítik a gyermeket, hogy közölje önmagát és befogadja környezetének üzeneteit. A beszéd a család szubkultúrájának közvetítésének elsődleges eszköze, hordozója. Ezért nagyon fontos az élő, szép, gazdag anyanyelvi megnyilvánulás. Az élő hangot nem pótolja semmiféle rafinált technikákkal létrehozott film. Elsősorban az anya, illetve a családtagok személyes megnyilatkozásai (hanghordozás, sok árnyalattal-színnel gazdag kifejezések) annak a belső, lelki tartalomnak lesznek segítségére, amelyekkel a gyermek föltárhhatja gondolatainak, érzéseinek legfinomabb rezdüléseit.

A beszéd, a kapcsolatok, az *első interakciós tér* biztosítása, a viszonyulás és cselekvés társas helyzetekben a családban alakulnak, tisztulnak. A finommozgás elsajátítása és a beszéd letisztulásának ideje egybeesik. Az önkifejezés finomságainak elmaradása, fejletlensége nem csupán a beszéd „darabosságában”, hanem a motorikus megnyilvánulásokban is megnyilvánul. Ha a gyerek nem tanulhatja meg, nem sajátíthatja el a másokkal való kapcsolat elemeit, akkor gesztusaiban félszeg, vagy éppen erőszakos, kiszámíthatatlan és következtelen lesz. Az iskolába kerülve ezeket kellene továbbfejleszteni. Kérdés azonban igen gyakran, hogy az a *szubkultúra*, amelyet a beszéd és a cse-

lekvés terén a gyermek elsajátított, alkalmas-e az önközlésre, másokkal való tisztességes párbeszéd formálására?⁷

A szülők egymás közötti és a gyermekekhez való viszonya az *az alap-modell*, amely a legmélyebben berögződik tudatunkba. A nemi szerepek megélése (mit jelent az apa és az anya gyermek számára), konfliktusmegoldások, feladatok vállalása, párbeszéd módja a szülők részéről modellnyújtás egy életre. A családi szubkultúra normarendszerének elsajátítása az alap, amelyhez nehéz pillanataiban az ember önkéntelenül is „visszalapozgat”. Ahogyan egy gyermek írja apjáról:

Szükséged van rám
 Fiadra, aki inkább barátod
 A mosolyra, amely téged boldoggá tesz.
 Számíts hát rám
 Szemeidből olvastam
 A te igaz szeretetedet.

Hányszor elmondom magamban:
 Te vagy a legigazabb ember
 Te vagy az ez az ember, akit leginkább becsülök
 Te vagy az az ember, akit szeretek
 Te vagy az az ember, aki én leszek.⁸

A szülők minden áldozata, fáradozása a gyermekben egyetlen *értékrenddé* formálódik: felnőttnek lenni ezt jelenti! A szülői magatartás közvetíti az általános normákat és értékeket, amelyek a gyermek életének alapszabályaivá válnak. Mindez nem valami ráerőszakolt törvény, hiszen éppen a folytonos párbeszéd, a kérdésekre adott – korának megfelelő válasz – alapján megtanulja mérlegelni a kapott benyomásokat, információkat.

Az egymást tisztelő (meghallgató) párbeszéd az egészséges *én tudat és identitás* alakítását eredményezi. Az én tudatot ma sok szülő összetéveszti a hőzöngő, akarnok és erőszakosan önérvényesítő magatartással. Nem tűrnek meg semmiféle kritikát, kiigazítást gyermekükkel kapcsolatban. Ha a gyermek csak dicséretet kaphat, akkor abból nem alakul emberekkel szót értő személyiség. A párbeszéd képtelensége az illetőt magát szigeteli el a közösségtől. Az egyed-uralkodni vágyó szülő/gyermek legsúlyosabb

⁷ A *szubkultúra* fogalmát pozitív értelemben használjuk. Tehát a domináns kultúra mellett megjelenő, a társadalom egy csoportjára jellemző sajátos szokások, szabályok, meggyőződések rendszere, amely speciális értékrendhez kötődik. Ezek a szabályok általában az adott kis csoport, közösség sajátos életvitelét szabályozzák. Bár a többségi társadalomtól eltérő kulturális jegyeket is hordozhat, de lényegét tekintve nem a domináns kultúra ellen, hanem azt gazdagítva jelenik meg.

⁸ Poli, Osvaldo: Cuore di papà. Il modo maschile di educare. Ed. San Paolo Cinisello Balsamo (MI) 2006, 93

tévedésbe sodródik: hatalomhoz erőszakolja magát, s elhiszi, hogy a hatalma (gyakran hangereje, karrierista feltörekvése) alapján *ő maga lesz a törvény*. Az éntudat kialakítása az az integrációs folyamat, amelyben folyamatosan tanulunk, meghallgatunk, értékelünk, párbeszédet folytatunk. A párbeszéd nem dirigálás, utasítás, hanem konfrontáció a dolgok legmélyéig. A gyermek ezt úgy sajátítja el, ha megtanul veszíteni: nem ő minden igazság birtokosa. A közösség ereje nem az egysíkúság, hanem az *egység*, amely a különböző értékek szembeállításából, tudatos választásból, *kölcsönös elfogadásból* születik. Ez a személyiségformálás gyökere: a belső szabadság; nem a hatalmam elvesztésétől való félelem hajt, hanem az a vágy, hogy együtt alkossunk teljesebbet, egészet. *A személyiség, az egészséges én csak másokkal hitelesen megélt közösségben alakulhat ki*. Mások tagadása nem oldja meg az én félelmeit, hiányosságait. Az ember legveszedelmesebb „ellenfele” nem az, aki másként gondolkodik, mint ő, hanem önmaga amikor nem tűr meg ellenvéleményt. Szertelen kinövéseinktől csak mások szabadíthatnak meg. Az egyéniség kibontakozása nem szabadon burjánzást jelent. Azért veszedelmes a célok, határozott értékrendszer nélküli „nem-nevelés”, mert a személyiség önmagával kerül ellentmondásba. A folytonos rögtönzésbe kényszerülő személy beleun az életbe: a fásult, kiábrándult és fantázia nélküli ember tragédiája.

A keresztény nevelés elsődleges címzettje a család! A gyermek által ugyan sokszor visszajuthatunk a családi nehézségek megoldásához, de igen gyakran elemi ellenállással találkozunk: a gyereket nevelje, ne velünk foglalkozzon! – mondták egy alkalommal. Gyakran tapasztaljuk, hogy amikor a „gyermekkel baj van”, a szülők rejtett, vagy nyilvánvaló konfliktusa, rendezetlen és súlyos zavara a felelős. Sőt nem egyszer egyik szülő agresszív, ellenséges magatartása táplálja a gyermekben az ellenállást úgy az alapvető emberi viselkedés követelményeivel, mint a keresztény értékekkel szemben.

4. A KERESZTÉNY NEVELŐ ÉS A MISZTIKA

A nevelés alapvető követelménye, hogy tudjuk, miért és mire szeretnénk nevelni. Pontosabban: ki az a felnőtt ember, akinek formálásában segíteni akarunk? Mit mondunk, mi keresztények az emberről?

A kezdetek egyházában keresztény pedagógia a családban nyert – előbb a gyakorlatban – megfogalmazást, s onnan jutott aztán tovább az iskolákba. Ma is ez az útja a hitben nevelésnek. A hitből ered az a cselekvés, amely úgy válik modellé, hogy kipróbált, megtapasztalt érték és nem üres szócséplés, ideológiai csillogás. Az evangéliumok meghirdetése a felnőtteknek jelentette az indulást: a családban megélt hitből alakult ki *az új emberiség*. A keresztény emberkép „eredete” nem bölceleti eszme-futtatás, hanem *tapasztalat* gyümölcse. Egy találkozás eredménye: találkozás Istennel a megtestesült Ige, Jézus által. Ennek a tapasztalatnak és személyes találkozásnak egyrészt sodró ereje van, másrészt alázatra tanít. *Az alázat alatt az igazságot értem*. Keresztény emberképünk nem egy merev, formákban meghatározott követelményrendszer. A nevelésünk az életre szól, ezért dinamikus. Mit értünk ezen?

„Egy-egy emberkép: egy-egy modell az emberről. Az emberre vonatkozó bármely kijelentés abszolutizálása mindig tévútra vezet. Kiderül majd, hogy minden emberkép csak töredékes tudás egy nagyobb ismeretlenről. Ennyiben itt és most mélyeséges jogosultsága van a Sínai-hegyen adott útmutatásnak. Mi is óvakodni akarunk attól, hogy arról, ami a földön van, definitív, befejezettnek látszó képet rajzoljunk, el akarjuk kerülni azt, hogy az embert ön maga bálványképévé tegyük.”⁹

A keresztény ember gondolkodása, életének rendezése abból az emberképből táplálkozik, amelyet Istennel való folyamatos párbeszédében a történelem folyamán megértett. Ez az emberkép nem valami előre megrajzolt, kőbe vésett „minta”, hanem élő valóság. Éppen ezért folyton gazdagodik, ami azt is jelenti, hogy folytonos keresésben, küzdelemben – igen gyakran – belső és külső ellentmondásokban tisztul. „A keresztény „emberkép” sosem lépett fel a teljesség igényével. A keresztény hit, tanítás, gondolkodás a kinyilatkoztatásra épít, de a folyton gyarapodó tapasztalatra is. Hitünk szerint Isten nem azért „szólt meg”, hogy minden kérdésünkre teljes, másíthatatlan feleletet adjon, mintegy feleslegessé tegye egymással folytatott töprengő beszélgetésünket. Inkább azért, hogy – sajátos tekintéllyel – *maga is belekapcsolódjék töprengésünkbe, eszmecserénkbe*. A Biblia mondatai olyanok, mint az élőfa törzsébe vésett betűk: növekednek, újraértelmeződnek, ahogy növekszik a fa.”¹⁰

Ki az ember? Szent Iréneusz lyoni püspök nagyszerű kifejezésével élve: „Isten dicsősége az élő ember, s az ember élete Isten látása.” Egy másik fordítás szerint: „Isten dicsősége az élő ember; az ember élete pedig abból áll, hogy Istent szemléli.” (Az eretnekek ellen, 4. könyv, 20:7).

A hitben való nevelés azt jelenti, hogy az ember ismét megismerje azt a Hangot, amely őt létre hívta: *Teremtsünk embert képmásunkra, magunkhoz hasonlóvá* (Ter 1,26). A bibliamagyarázók egy része a Szentháromság első meghirdetését vélik felismerni a többes szám használatában.¹¹ Mások szerint – az *Elohimnak* megfelelő fejedelmi többes – az ember nagyságának kiemelésére szolgál. Mi ez a nagyság? Maga az tény, hogy Isten emberré lett: Az Ige testté lett (Jn 1, 14). Arra vagyunk hivatva, hogy egy olyan életben részesüljünk, ami egyszerűen csak szeretet. Isten arra vágyik, hogy mindenkivel osztozhasson ebben; ahogy Roger testvér gyakran mondta: „Isten csak szeretni tud.”

A fentebb már idézett Szent Iréneusz az Ige megtestesülésében Isten irántunk való szeretetének beteljesedését látja: „Az egyetlen igaz és állhatatos Mester, Isten Igéje, az Úr Jézus mindent felülmúló szeretetén keresztül olyanná vált, mint amilyenek mi vagyunk,

9 Jelenits István: Keresztény emberkép c. írásában K. Hummler bevezető tanulmányát idézi. *Menschenbilder im Wandel – Menschenbilder im Dialog* címmel (Zürich, NZL-Buchvlg. 1995). *Hagyomány és megújulás a magyar oktatásban*. Neveléstörténeti Füzetek 19. OPKM, Budapest, 2002, 69–74. o.) 10 uo.

11 Isten maga nemcsak nekilát az ő alkotásához, hanem jónak látta úgy fejeznie ki magát, mintha tanácsot hívna egybe az ember alkotásának megfontolására: *Teremtsünk embert*. A Szentháromság három személye, az Atya, a Fiú, és a Szentlélek együtt tanácskozik és egyetért e dologban, mert az ember, amikor megteremtetik az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek kell szentelteknek. Matthew Henry (1662–1714) presbiteriánus igehirdető bibliakommentárjából.

azért, hogy az Ő teljességéből részesedjünk.” (Az eretnekek ellen, 5. könyv, előszó). Az ember és Isten összetartozása jelenti az egész világ egységét. Az egységesülő világ nem csupán valami felszínes egyezkedés, hanem az ember bensőjében, önfelfogásában gyökerező hit.

Az ember drámája,
hogy túl sok
és mégsem elég.
Az ember ketrecben él.¹²

A keresztény emberkép: Jézus Krisztus. Az egészen ember, *akiben megjelent számunkra üdvözítő Istenünk jósága*. Személye mindenk előtt a személyes felismerésben, majd pedig a Neki mondott hitvallásban kell életünk miértje legyen. Nem tan, ideológia, hanem személyes énünk tengelye. „Jézus egészen emberi, tökéletesen közeli és egyszerű embersége a csodálat és álméltkodás újabb, minden eddiginél nagyobb mélységébe merít bennünket. Gondoljuk csak meg: Annak embersége ez, aki a történelem Alfája és Omegája, annak a szenvedő szolgának az embersége, akinek előképét láttuk a húsvéti bárányban, a zsidó népben, azé, akiről már Ábrahám ivadékánál szó volt. És amikor eljött az a nap, hogy ez a nagy Krisztus, mindenk uralkodója emberré lett, milyen igazán emberi lett, mennyire a mienk! Emlékezzünk az Énekek Éneke végső szakaszára. A mennyasszony ezt mondja szerelmesének:

*Bár testvérem volnál,
és szoptad volna az anyám emlőjét!
Ha utcán lelnélek, ott megcsókolnálak,
akkor nem vethetne meg érte senki.
Magammal vinnélek és bevezetnélek
anyámnak házába, és te tanítgatnál.*
(Én 8, 1–2)

Emberi tekintet irányítja a menyasszonyt? Nem. Ehhez túlságosan ég a szerelemtől, ilyen aggálya sohasem volt! De úgy érzi: ez a vőlegény, Isten, Jahve hozzá képest túl nagy, és azért túl távoli. Azt szeretné, ha sokkal közelebb lenne, a fajtájából, a családjából való, a testvére. Nos pontosan ezt vitte végbe a mi Urunk Jézus: *És az Ige testté lett* (emberré, minden gyöngeségével és halandóságával), *és közöttünk lakozott* (Jn 1, 14).¹³

A keresztény pedagógia és maga a keresztény nevelő életének alapja nem eszmefuttatás gyümölcse. Pedagógiai tennivalónk első szava nem a *tenni*, hanem a *lenni*. Tehát az a személyes kapcsolat, amelyet hitünkben folyamatosan megélünk. Ezt a kapcsolatot

---

12 Zundel, Maurice: Az Ember, a nagy félreértés. Korda, 2000, 15.

13 Loew, Jacques: Elméltedések Jézus Krisztusról – Lelkigyakorlat a Vatikánban. Bécs, 1975, 122.

táplálja az Ige és a Szentségek. E kettő gyakorlatilag egyetlen egységet alkot, ugyanazzal a Személlyel való legbensőbb találkozást jelenti. Az Ige, amely értelmünket és akaratumkat átszövi, s a Szentségek, amelyben a teljes egyesülés létrejön. Valóban misztikusok tudják ezt jól kifejezni: Bingeni Hildegárd, a középkor misztikusa, tudósa, tanítóját az Úr így szólítja meg egy látomásban: „Beszélj, nyilatkoztasd ki a kenyeret, aki Isten fia! Ő az élet a tüzes szeretetben...”. Éppen ezért – folytatja Hildegárd „az ember Isten teremtménye és munkása is, Isten titka árnyéka kell hogy legyen, s mindenben ki kell nyilatkoztatnia a Szentháromságot. Az ember, akit Isten saját képére és hasonlatosságára teremtett...”¹⁴

Mi köze a misztikának a pedagógiához? Nos ennek a jogosultságát éppen az egyháznak az a gyakorlata jelzi, hogy nagy misztikus szenteket az egyháztanítói címmel illet. Bennünk a tanítás, amelyet befogadtak személyiségük egészével *összeért*.

„Az embernek egyetlen nagy feladata van ezen a világon: fel kell szabadítania magában a belső misztériumot, s miután szabaddá vált benne, át kell ajándékoznia a világnak – írja *Abhishiktananda*, majd így folytatja – : „Krisztusban hinni annyit jelent, hogy hiszünk saját istengyermeiségünk misztériumában, melynek eredete az Atyában van. Ezzel teljesen átadjuk magunkat a belső misztériumnak. (...) Bennem van a forrás és a nem-forrás, s ez nem kettő. A szentháromságos misztérium belső mélységem kinyilatkoztatása, amit mi istenemberinek nevezünk, ezt éltem át erőteljesen.”¹⁵

Éppen a misztikusok mutatják meg, hogyan érik meg a hitben egy ember: a személyisége integrálódása abban az egységben mutatkozik meg, amelyben a gondolat, az érzés-szándék és cselekedet közé nem férközik valami „mellékes”. A keresztény ember: *egy*. De ebben az egy valóságban hordoz valami egészen sajátosat. „Ha meg akarod találni Istent, tudd meg, hogy mindenütt jelen van; de azt is tudd, hogy *nincs egyedül*” – vallja egy másik misztikus, *Swami Parama Arubi*.¹⁶

A keresztény nevelő annak a *belső egységnek a tanúja*, amelyet Isten-közösségben él át, újít meg szüntelen. Ez a közösség nem mentes a „hangos jajkiáltásoktól”, amint Jézusnak, a Mesterének az életében is tapasztalhatta. Krisztus „földi életében *hangosan kiáltozva*, könnyek között imádkozott, s könyörgött ahhoz, aki meg tudta menteni a haláltól, és hódolatáért meghallgatásra talált. Annak ellenére, hogy ő volt a Fiú, a szenvedésből engedelmességet tanult. Műve befejeztével pedig örök üdvösséget szerzett azoknak, akik engedelmeskednek neki” (Zsid 5,7 – 9). Az ember élete: válasz Istennek. Az ember egyedül való, mindenki mástól megkülönböztető egyénisége éppen abban az „ajtónyitásban”, amit csak ők ketten tehetnek: Isten és Ő. Az élet gyors, egy-

14 Bingeni Szent Hildegárd (Hildegard von Bingen – Bermersheim, 1098. +Rupertsberg, 1179. szeptember 11)- Adelgundis Führkötter: Bingeni Hildegárd élete – Ahogyan Gottfried és Theoderich szerzetes a XII. században lejegyezte. Ursus Libris, 2004, 134–135.

15 *Abhishiktananda* – nevének jelentése: Eredeti nevén: Henri Le Saux (1910–1973). Nagy misztikusok. Kairosz Kiadó, 2005, 383.

16 Swami Parama Arubi – jelentése: A Szentlélek öröme. Eredeti nevén: Jules Monchanin (Swami Paramarubyananda), (Fleurie, Rhône, 1895. Paris, 1957. Jules Monchanin: *Mystique De L'Inde*, *Mystere Chretien*: ecrits Et Indedits 1974

másutániségben pergő ritmusa könnyen azt a súlyos félreismerést idézi fel, hogy „nem vagyunk magunk”: utáztatok, a hét milliárdból egy. Csupa tagadás egész valója.

Az ember nem saját akaratából születik a világra,
nem választhatja meg környezetét,
nem választhatja meg a szüleit,
nem választhatja meg, amit örökök kap,
nem választhatja meg a nemét,
nem választhatja meg a korszakot, amelyben él.
Előregyártott tehát
tetőtől talpig:
semmi sem tőle ered.
És mégis, váratlanul
tudatára ébred:
sérthetetlen:
van egy tartomány,
ahová senki sem hatolhat be
az ő beleegyezése nélkül.¹⁷

Mindez talán különösnek hat. Bizonyára azért, mert gyakorlati nevelő tevékenységünk túlságosan elcsúszott a technikák irányába. Eredményeket akartunk, elkapott minket a statisztikák és a tömegesítés gépszíja. A biológiai szükségletekre leredukált ember kétségbeesik, hiszen léte legmélyéről tör fel a felismerés: ember-voltát csak a Mással kapcsolatban élheti meg. Az Ország után vágy annak az Egységnek a vágya, amelyet a létezők minden részecskéjükben hordoznak, de az agyagból formált Ember válaszában találja meg a világ az értelmét: „Az egész teremtett világ sóvárogva várja Isten gyermekeinek megnyilvánulását” (vö. Róm 8,22)”. Nos, a keresztény nevelés feladata, hogy azt az Istent mutassa be, akiben a találkozásunk, agyag-halálhoz tapadt valóságunk felszabadulhat. Amikor a misztikusokat idéztem, akkor arra az egységes szemléletre szerettem volna rámutatni, amelyben a nevelői magatartásnak törekedni kell. Isten nem tananyag. Élet.

A keresztény nevelő az a „hely”, ahol a fiatal találkozhat Krisztussal. Csendben várakozunk, félretéve az erőszak minden eszközét. A várakozás nem tétlenség, hanem a Lélekre támaszkodás, gazdagodás. Ha a fiatalok nem jönnek hozzánk azonnal, az nem azt jelenti, hogy rögtön kereket kell oldanunk, más foglalkozás után nézni. Jézus, amikor megszomjazott, leült Jákob kútjához. Megvárta, hogy más is szomjazzék és odajöjjön – üres edénnyel. A mi első nevelői magatartásunk: alkalmat adni a találkozásra. Fontos a szervezés, de azt megelőzően van fontosabb: bennünk élő legyen a Forrás. Szabaduljunk meg az erőszaktól, a terrorizmustól, amely azonnal meg akarja változtatni a világot, az embereket. Hagyjuk felnőni őket. Carlo Caretto írja: „Azt hiszem, a terroristák egy

---

¹⁷ Zundel, M. (2000) 17.

része *elvetélt misztikus*. Olyan gyorsan akarnak jót tenni testvéreiknek, hogy azonnal mindent felforgatnak, hogy majd gyorsan felépítsenek nekik valamit.¹⁸ A pásztor nem az, aki az egyik akolból (gettóból) ki, a másikba meg betuszkolja a juhokat. A jó pásztor *kivezeti* nyáját: a szabadságra, a jó legelőhöz és üdítő forrásokhoz. Az se baj, ha egyik-másik elkóborol. Legfeljebb érte kell menni, de az is sokszor elegendő, ha a gazda (az apa!) kiáll a kapuba és várja. Akit várnak, az tudja, hogy haza kell mennie. Hagyjunk fel az erőszakba sodró görccseinkkel. Az imént idézett C. Caretto még keményebben fogalmazza meg ezt a magatartást: „Le kell ülnünk a kúthoz, mint Jézus. Nem mi határozzuk meg az időt. Minden lélek úton van Isten felé, és Isten is úton van minden lélek felé. Nehezen fogadjuk el, hogy a tévedésnek is megvan a maga missziója. Hinnünk kell, hogy a bűn nem haszontalan. Egyesek messziről érkeznek Istenhez, mások meg megszöknek házából. Ugyan hová mehetnének? Szigeten élünk. Visszatérnek. Lesz életükben olyan pillanat, amikor Isten hívja őket vissza a szenvedés, a szegénység, a magány pillanata, az a perc, amikor a bűn is undorrá válik. Olyan Egyházra van szükségünk, amely leül a kút mellé.”¹⁹

Ha sosem engeded szabadjára a gyermekeidet, hogyan tanulják meg, hogy mindig visszajöhetnek hozzád?

Nevelésünk az emberért és nem valami ideológia győzelméért van. Amikor Krisztus odaadta életét, akkor az emberért tette, hogy begyógyuljon a világ sebe. Az Istentől elszakadt emberben megtörik az egyetemes fejlődés. Az emberiség végzete lenne, ha az ember értékét ismét a rabszolga kereskedők határoznák meg. A keresztény nevelés értékét sem azok állapíthatják meg, akik az embert a termelőeszközök és hitelfeltevők szintjén szeretnék tartani.

Az Isten országa csak az emberi méltóságukra
 ébredt emberekben
 tud megszilárdulni.
 Egy faragatlan ember
 mindig csak korlátozott Istent
 tud magának teremteni.
 Amíg az ember tárgy marad,
 addig Isten nem is lehet más a szemében,
 mint zsarnok.²⁰

5. ÚJULJATOK MEG GONDOLKODÁSMÓDOTOKBAN! (RÓM 12, 2)

A Szentírásban nincs olyan fejezet, amely „Az emberről” szólna. Mindig a konkrét, időben megjelenő, küzdő emberről beszél: viszonyokról. Az ember Istenre utal. Istenhez

18 Caretto, Carlo: Miért, Uram, miért? Szent Gellért Kiadó, Szeged 1992, 188.

19 Caretto, C. (1992) 187.

20 Zundel, M. (2000) 26.

való *vonatkozása* az ellenkezése, „bálványozása” éppúgy, mint arcra borulása az Igaz előtt.

Az első keresztények mintegy ösztönösen megéreztek a mindenség egységét. Emberként mi az egész anyagi világgal egyek vagyunk. Minden létezőt a mindenség megalkotója, Isten szeretete alkotott és táplál. Isten nem csak vaktában gondolta el, hogy áthidalja azt a tátongó mélységet, ami a fizikai világtól elválasztja, azért, hogy a sajátjához hasonló életre hívhassa az embert. Ez már kezdettől fogva az Isteni szeretet tervét képezi. Isten úgy szeret minket, ahogy vagyunk, és azért, amivé válhatunk az Isten által felkínált közösségben. Miközben osztozunk Isten örökkévaló szeretetének a fényében, fölfedezzük, hogy valóban egy a képzeletünket felülmúló életre lettünk teremtve.²¹ Ennek a mi, emberi életünkben való megjelenése azt jelenti, amit Kar Rahner mond: *az ember a véglegességet létrehozó lény. Az ember minden értelmes, szabad akaratú elhatározása és tette az illető ember végleges lényét, a halál után is megmaradó lényét formálja. Az idő minden pillanata az isteni örökkévalóságot érinti. A végtelen Igaz és a végtelen Jó horizontjában történik minden valóban emberi tett. Ezért ezt nem falhatja fel az idő könyörtelen múlása. A végtelenül igaz és végtelenül jó Isten alakítja ki így, az emberrel együtt, az Isten Országának örökké megmaradó valóságát. Ennek egyik bizonyítéka a lelkiismeret parancsának abszolút jellege. Miért is kellene a lelkiismeret parancsa szerint akár az életünket is (és így annak minden jövő, evilági lehetőségét) feláldozni, ha ezzel a lelkiismerettel nem lennénk a Végtelennel közvetlen kapcsolatban? Ha minden abszolút értékű emberi (egyéni vagy közösségi) értékkeremtés végül az elmúlás semmijébe hullna, semminek sem lenne értelme. Az élet nagyszerű és értelmes kibontakozása pedig éppen a csúcspontján az abszurdumba hullana.²²*

A keresztény nevelő belső egysége egy életen át tartó folyamatban való részvételt jelent. Ez a növekedés, a lelki-szellemi gazdagodás, szabadulás (és tisztulás) útja. Ez a kapcsolat táplálja a tüzet, amely bennünk kell, hogy égjen – és ez menthet meg egyedül a *kiégéstől!*

Nevelésünk „kézikönyve” az evangélium. A *boldogságok* azt az új látásmódot foglalja össze, amely egész emberi életünket átjárja. Bárki számon kérhetne: hol van itt a pedagógia? Rég rossz, ha a pedagógia alatt a „gyerekekkel való foglalkozás” technikáit értjük. Pedagógiánk: a *boldogságok* pedagógiája. Enervált, életunt és fantáziátlan nemzedékről panaszkodik a nevelési szakirodalom. Először is nekünk, nevelőknek kell egészen átalakulnunk. Nem elegendő a gyermekeket noszogatni, hogy „ugyan legyen már életkedvetek!” A következőkben a tudós, misztikus-látnok hetven esztendővel ezelőtti felismerésére szeretnék utalni. Pierre Teilhard de Chardin filozófus, paleontológus²³ a világháború mindent szétszaggató borzalmi idején fogalmazza meg azt a boldogság-

21 Arckép – Lioni szent Iréneusz. http://www.taize.fr/hu_article6462.html . [2012.03.05.]

22 Nemeshegyi Péter: Feltámadás és élet. Vigilia, 2005. 4. sz. <http://www.vigilia.hu/regihonlap/archiv.html> [2012.03.05.]

23 Pierre Teilhard de Chardin SJ francia jezsuita teológus, filozófus és paleontológus. (1881–1955).

látomást, amely nem a reményvesztett embernek a távoli fantázia-világba kivetített sóhaja. Arról a boldogságról van szó, amely az egyetemes emberi fejlődés hajtóereje és az egyén és közösség megújulásának nyitja.

Az igazi boldogság a növekedés boldogsága és határozott irányban vár reánk. Éppen ezért a feladatunk:

- *meg kell alkotnunk az egységet önmagunk mélyén;*
- *énünket egyesítenünk kell másokkal, hozzánk hasonlókkal;*
- *életünket a mi életünknel nagyobb életnek kell alárendelnünk.*

Hogyan lesz ebből élet-feladat? Mit és hogyan kell cselekednünk, hogy boldogok legyünk? Teilhard de Cahrdin az alapokhoz vezet, hiszen gondolkodásunk a világról azt jelenti, hogy a Valóságot nem darabjaiban szemléli: „Természeténél és struktúrájánál fogva az Élet csak elemei óriási változatosságának köszönhetően alakul ki és halad előre. Mindegyikünk sajátos szemszögéből látja a Világot és kapcsolódik bele saját vitalitásának közölhetetlen erőszelével és árnyalati finomságával. (Ez olyan változatosság, amely – csak mellékesen jegyezzük meg – a „személyiség” biológiai értékének alapja). Ezért mindegyikünk csak önmaga fedezheti fel saját maga számára azt a magatartásmódot és az utánozhatatlan életvitelt, amely a legnagyobb mértékben felel meg a körülötte fejlődő Világmindenségnek, vagyis boldogító békét ad neki.”²⁴

Ezen megállapítások után a boldogság három *szabályát* fogalmazza meg:

1. Először: hogy boldogok lehessünk, ellen kell állnunk a kisebb erőfeszítés hajlamának, amely arra ösztönöz, hogy vagy egy helyben topogjunk, avagy inkább csak kifelé kapkodó tevékenységben keressük életünk megújódását. Az kétségtelen, hogy a minket körülvevő gazdag és kézzelfogható anyagi valóságokban mélyen gyökeret kell vernünk. A szellem fáradtságos munkával épül, az anyagon át és rajta túlszárnyalva. – *Központosítás.*
2. Másodszor: hogy boldogok lehessünk, ellent kell állnunk az önzésnek, amely arra készítetne, hogy magunkba zárkózzunk, vagy, hogy hatalmunk alá kényszerítsük a többieket. Igazán csak az a szeretet boldogít, amely közösen vállalt szellemi haladással valósul meg. – *Önmagunk központját másokra helyezzük át.*²⁵
3. Sharmadszor: hogy boldogok lehessünk – teljesen boldogok –, ahhoz az szükséges, hogy ilyen vagy olyan formában, közvetlenül vagy fokozatosan növekvő közvetítők segítségével (kutatómunkával, egy-egy feladatvállalással, eszmével, nagy céllal...) helyezzük át létünk végső értékét a körülöttünk zajló Világ haladásába és sikerébe. (...) A boldogság nagy titka végeredményben abban rejlik, hogy egyetlen öltéssel, akármily parányi szállal járuljunk hozzá az Élet csodálatos szövéséhez; fedezzük fel a Végtelen-Nagyot, amely ott alakul és vonz minket parányi munkánk szíve mélyén és vár a bevezésekor. – *Végső központhoz kössük életünket.*

²⁴ Pierre Teilhard de Chardin SJ előadása Pekingben, 1943. december 28-án. Az előadás eredeti címe: Réflexions sur le Bonheur. Megjelent a Teilhard de Chardin Művei sorozat 11. kötetében: A jövő irányai (Les directions de l'avenir, 119–140 oldal). Fordította P. Rezek Román OSB

²⁵ Az érett személyiség kialakulásának egyik alapvető követelménye ez.

Teilhard a következő sorokat csatolta a fentiekhez:

„...A boldogság és a meglegedettség egyáltalán nem olyan dolgok, amelyek a jólétből fakadnának, akármilyen legyen is ennek a jólétnek anyagi vagy biológiai értelme. Ha az emberi társadalom megszabadulna minden betegségtől és minden bajtól, szegénységtől és gonoszagtól, még akkor is igen nyomorult és tűrhetetlenül unalmas maradna. Csak is Isten szolgálata ad meglegedettséget. Az ilyen Isten-szolgálat ugyanúgy valódi lehet a legkülönbébb körülmények között és akármelyik életformában, mert Isten Országga bennünk van. Isten Országga = a nemes szolgálat országa, bármiféle formát ölt is a szolgálat. Az a vallási kezesség, hogy ilyen szolgálatban – eltekintve a merőben külsődleges eredményektől – valójában Istennel egyesülünk, szárnyakat bontó erőt és benső megnyugvást ad”.²⁶

Sokat beszélünk új oktatási rendről, új pedagógiáról. Minden kornak joga és kötelessége keresni azokat az utakat, amelyen hatékonyan formálhatják a jövő nemzedéket, eredményesen adhatják át a múlt értékeit és kialakíthatják az emberiség boldogulásához segítő tudományos kutatás iránti vágyat. Ezek a megújulási igények nem kevés konfliktussal járnak. Az oktató-nevelő szolgálat mindig hosszú távú tevékenység, nem lehet az azonnali hasznosság kategóriájában kezelni sem a társadalomnak, sem az egyénnek. A vergődés, a keresés sok ellentmondást, feszültséget szül. De soha nem mehet át ellenségeskedésbe, gyűlöletbe. Ott már a nem a nevelésért küzdenek. A minap mondta egy szónok, indokolva haragtól fűtött kijelentéseit: *mi a gyermeket tűztük zászlónkra!* Elég baj, ha így van.

Az iskola: értékeket közvetítő eszköz, amely sok változáson ment át a történelemben. Az ember azonban lényegét tekintve változatlan. A keresztény nevelés nem egy régi ideológiát akar időtlenné tenni, hanem az embert segíti, hogy az időben az Örökkévaló közösségében éljen. *A keresztény nevelés közösséget teremt és közösséget felételez: közös, türelmes, önkritikus igyekezet arra, hogy Istenhez térjünk, hozzá való hűségünkben megerősödjünk, kölcsönös kapcsolatainkban megtisztuljunk,* vagyis kibontsuk emberségünk pozitív lehetőségeit. Gyökeres ellentéte ez annak a modellnek, amely lázadásban keresi a nagyra született ember életének és a kultúrának igazi értelmét.²⁷

A közösség jelenti az együtt haladás – néha kínosan nehézkes – ütemének felvételét is. Együtt szenvedjük meg az új életet. *Aki egyedül gondolkodik, egyedül határoz, egyedül cselekszik és öntudatlanul a közösség ellenére munkálkodik. Az autokrata, a magányos, különc nem dicséretre méltó, hanem csak bírálatra és a rend megtartására. A végelszámolásnál, minden jóakarát ellenére, ő tagadója és pazarlója a közösségnek, aláássa a közjót.*²⁸ Tudom, súlyos szavak. A hűség embertársainkhoz bennünket éppúgy megtisztít, mint azokat, akikért vergődünk. A „kicsinyek” elutasítása soha nem vitte előbbre a közösséget. Éppúgy mint az idősök kirekesztése nem fiatalította meg a

26 P. Teilhard de Chardin, Uo.

27 Jelenits I. i.m.

28 Frosini, Giordano: La Trinità mistero premordiale, EDB, 2000. 327

társadalmat, hanem még magánosabbá, kétségbeesettebbé tette a fiatalokat is: milyen sors vár rájuk?

Világos, kipróbált értékrend nélkül az új struktúrák ürességtől konganak. A változások hírére a szülők, gyermekek, fiatalok gyanakvással reagálnak (még nem is ismerik annak tartalmát): manipulálástól tartanak. A nevelő megélt hite egyértelmű ajánlás: így élni jó, érdemes! Ezért van szükségünk arra, amit az Írás mond: *Újuljatok meg gondolkodásmódotokban! (Róm 12, 2)*

Isten nyoma így válik láthatóvá az ember átváltozásában. A keresztyény: a világban most megtapasztalható Krisztus-esemény. A keresztyény nevelő a hit tanúja. Ez nem valami „elsöprő és ellenállhatatlan diadalmenetet jelent. Sokkal inkább, hogy életünk által – Zundel atya szavaival élve –: *Isten inkább átsejlik, semmint szembetűnik.*

Kalazancius felsorolva a nevelőtől (és minden keresztyénytől) elvárt emberi követelményhez két megállapítást tesz:

Az első a *prófétai képesség* arra, hogy olvassa a mában a jövő jeleit, és tevékenykedjék azért a jövőért, amelyben és amelynek a gyerekek – ha felnőnek – főszereplői lesznek. A próféta igazán az, akinek a szava súlyos, étellel teli, személyesen megszólít.

A másik az „iskolai szolgálatnak” az azonosítása magával „az Istennek és az ő országának szolgálatával”. Az Istennek való szolgálat a keresztyény nevelőtől mindig új és radikális hűséget követel.²⁹

„Ez a szolgálat a legmagasztosabb, hiszen a test és lélek együttes üdvözítésének szenteli magát. A legnemesebb, minthogy az őrzőangyalok által végzett isteni és angyali munkába segítőként az embereket is bevonja. Ez a szolgálat a legérdemszerőbb, hiszen az Egyházban bőséges szeretettel [...] megszabja és alkalmazza azt a roppant hatékony gyógyírt, amely óv a rossztól és gyógyít, föltárja és előmozdítja a különböző helyzetben levő gyermekek javát.”³⁰

Egész pedagógiánk alapvető igyekezetének első lépése, hogy azok, akik a keresztyény hitben akarnak nevelni, *merjék vállalni a saját átalakulásukat.* Nem elegendő egy pedagógiai program megvalósítása. Belső azonosulás igénye az az ajánlás, amely megmozgatja kisgyermeket, a serdülőt is a fiatalt, amikor velünk találkozunk. Amíg csak zászlót megjelvényeket cserélünk, semmi eredmény nem várható. Nem kényszerítésről van szó, hanem megértésről! Egyházi iskolában bárki taníthat, aki tisztességes, jó szakember. A keresztyény nevelés az egész életet jelenti.³¹

A keresztyény nevelés alapvonása a Megtestesülés és szentháromságos Istenhit. Isten az ő Egyszülött Fiában közösségre lépett velünk. Erre a közösségre kell nevelnünk.

A keresztyény nevelő élete példájával erről tesz tanúságot. Élő kapcsolata, éltető tevékenysége a helyi egyházzal elengedhetetlen! Közösségben, hogy közösséget hozzon létre.

29 Jelenits I. i.m.

30 Jelenits I. i.m.

31 Györgyiné Koncz Judit: Tanáreszmény a katolikus pedagógiai irodalomban. In: *Deliberationes*, 2011. 2. 86.

Nem hit-tan csoportot kell csupán létrehozni, hanem egymásra épülő, egymást építő „élő köveket”. A keresztény nevelő közösséget tanúsít, él és éltet. A keresztény nevelő és a keresztény iskola (bármely fokon) egyetlen létjogosultsága: Jézus Krisztus tanúja lenni.³²

A kereszténység,
nem mint tan,
hanem mint Isten barátsága
terjedt el.

Az ember
Isten reménysége.³³

Prof. Dr. Sávai János
egyetemi tanár (GFHF)

IRODALOM

- Albisetti, Valerio (2001): *Hogyan legyünk boldogok?* Pszichoterápia mindenkinek. Agapé Szeged.
- Caretto, Carlo (1992): *Miért, Uram, miért?* Szent Gellért Kiadó, Szeged.
- Frosini, Giordano (2000): *La Trinità mistero premordiale*, EDB.
- Führkötter, Adelgundis (2004): *Bingeni Hildegárd élete – Ahogyan Gottfried és Theoderich szerzetes a XII. században lejegyezte*. Ursus Libris.
- Györgyiné Koncz Judit (2005): *Pályaismeret, pályaorientáció*. Károli Egyetemi Kiadó, Budapest.
- Györgyiné Koncz Judit (2011): Tanáreszmény a katolikus pedagógiai irodalomban. In: *Deliberationes*, IV. 2. 82–99.
- Jelenits István (2002): Keresztény emberkép. in: *Hagyomány és megújulás a magyar oktatásban*. Neveléstörténeti Füzetek 19. OPKM, Budapest, 69–74.)
- Jules Monchanin (1974): *Mystique De L'Inde, Mystere Chretien: ecrits Et Indedits*.
- Loew, Jacques (1975): *Elmélkedések Jézus Krisztusról – Lelkigyakorlat a Vatikánban*. Bécs.
- Ruhbach, G. – Sudbrack, J. (2005): *Nagy misztikusok*. Kairosz Kiadó.
- Nemeshegyi Péter: Feltámadás és élet. *Vigília*, 2005. 4. sz. <http://www.vigilia.hu/regihonlap/archiv.html> [2012.03.05.]
- Pascal, Blaise (1996): *Gondolatok*. Szeged.
- Poli, Osvaldo (2006): *Cuore di papà. Il modo maschile di educare*. Ed. San Paolo Cinisello Balsamo (MI).

---

³² Györgyiné Koncz Judit: *Pályaismeret, pályaorientáció*. Károli Egyetemi Kiadó, Budapest, 2005. 189–191.

³³ Zundel, M. (2000) 27.

Zundel, Maurice (2000): *Az Ember, a nagy félreértés*. Korda.

Sevelev, Alekszej (1988): *A szovjet Komszomol*, Novosztji Sajtóügynökség Kiadója, Moszkva, 44.

Teilhard de Chardin, Pierre SJ előadása Pekingben, 1943. december 28-án. Az előadás eredeti címe: *Réflexions sur le Bonheur*. Megjelent a Teilhard de Chardin Művei sorozat 11. kötetében: *A jövő irányai* (*Les directions de l'avenir*, 119–140 oldal). Fordította P. Rezek Román OSB

Vető Miklós: Lustiger bíboros emlékezete. *Vigilia*, 2007. 10. sz. <http://www.vigilia.hu/regihonlap/archiv.html> [2012.03.05.]